

Љепоте и вриједности ријеке Комарнице и Шавника

Све познатија ријека Комарница посјетиоце изнова одушевљава својим импозантним, дивљим кањоном, на мјестима дубоким и преко 700 метара, који спаја Шавник и Плужине. Када стојите на рубу кањона, са једне стране ноге вам подрхтавају од висине и љепоте јер сте у равни са орловима, а са друге стране осјећате питомост предивних околних села која се простору на висоравнима са обије стране кањона. Села су даље окружена дивљим планинама као што су Војник, пивска прострaнства и Дурмитор.

Комарницу описујемо и као „Тара у малом” - јер има све љепоте Таре на мањем простору. Као што Тара окружује и чува Дурмитор са једне, тако то ради и Комарница са друге стране, чинећи једну амбијенталну цјелину пуну природне драме, најљепших пејзажа и могућност за развој најодрживијег туризма на ком цијели свијет може да нам завиди.

Комарница настаје од Дурмиторских вода у станишту дивокоза, тече кроз долине окружене вертикалним стијенама - Бољске греде гдје се дружи са медвједима, даље жубори кроз букове шуме, а затим изласком из истоименог села одједном се наизглед губи у најпознатијем мјесту за кањонинг у Црној Гори - Невидио.

Након Невидиа гради шири, али све дубљи и дубљи, ништа мање импозантан дио кањона, гдје се спаја са Придворицом и гради велику Комарницу. Ова импресивна манифестација природе на спектакуларан начин свједочи о периоду од 30 милиона година током којих је ледено хладна вода пуна кисеоника пробијала свој пут између два монументална планинска дива, супротстављајући се отпору стрмих и хладних камених блокова. Као резултат сталне борбе, формиран је кањон аутентичне и необичне љепоте,

обиљежен снажним контрастима. Брзи пад воденог тока Комарнице ствара низ водених каскада и пјенушавих букова који додатно обогаћују ово природно чудо, и чине рај за кајакаше али и за риболовце. Не толико давно, Комарница је свој пут завршавала уливајући се у ријеку Пиву (чији је кањон по ријечима старих био најљепши у Црној Гори, а чији остатак данас можемо видјети низводно од бране) и са њом заједно путовала до ријеке Таре, са којом се уједињује у Дрину. Данас, Комарница свој пут завршава у вјештачкој акумулацији Пивско језеро.

О вриједностима Комарнице не говори само њена амбијентална љепота, већ и кипуће врело живог свијета које је у њему пронашло склониште. Сударом планинске и субмедитеранске климе, Комарница пружа најразличитије услове за живот. Кањони су мјеста у којима су се врсте сакривале током климатских криза као што су, нпр. ледена доба, и управо из ових мјеста живи свијет је поново населио наш континент након повлачења леда.

Неке од ових врста нијесу изашле ван кањона, па сада ту живе као реликтне и ендемске врсте. Изолованост и неприступачност неких дјелова кањона Комарнице и данас живом свијету објезбеђује сигуран простор далеко од човјека, па су у њему примијећени невјероватно велики примјерци одређених животињских врста, али и старе, никад сјечене шуме букве које врве од живота. Стијене овог кањона су кречњачке, ишаране пећинама и јамама, чија неиспитана подземна прострaнства крију висок ниво ендемизма. Комарница у неким својим дјеловима чува природне појаве у изворном облику, из времена у којима човјек још није био окупирао природу.

Није изненађујуће што је кањон Комарнице заштићен и на националном и на међународном нивоу. Проглашен је парком природе, затим заједно са ријеком Пивом и спомеником природе, а номинован је и за Emerald подручје - дио највеће свјетске мреже заштићених подручја, а представља и будуће Natura

Цвијеће Комарнице - Фото: Јелена Поповић

2000 подручје – дио мреже заштићених подручја Европске Уније. Поред тога, красе га титуле као што је ИПА (енг. Important Plant Area - важно подручје за биљке), ИБА (енг. Important Bird Area - важно подручје за птице) и КБА (енг. Key Biodiversity Area - кључно подручје за биодиверзитет). Посебну вриједност Комарница има зато што припада природној цјелини НП Дурмитора, па је од стране УНЕСКО-а била предложена за прикључење националном парку, како би и сама била прекривена плаштом заштите који омогућава да Дурмитор и Тара, као природна подручја свјетске баштине, буду сачувана за цијели свијет. Међутим, политичке одлуке довеле су до тога да Комарница добије много нижи ниво заштите - парк природе, како би њени ресурси налик шумама и водама могли да буду коришћени.

Упркос различитим нивоима заштите и непроцењивој биолошкој и амбијенталној вриједности, Комарница је данас снажно угрожена плановима за изградњу велике хидроелектране, која би дивљу ријеку и импозантан кањон претворила у дугачку празну акумулацију, и потпуно избрисала све њене вриједности, али и могућности да човјек са њених обронака буде за примјер свих како је то могуће живјети и развијати се у складу са дивљом природом.

Ипак, постоји пуно оних који са много пажње и љубави гледају на Комарницу, међу њима су научници, активисти, туристи, туристички водичи, истраживачи, рибари, авантуристи и многи други који јој приступају са посебним дивљењем. Ови људи развијају могућности кориштења природних ресурса којима истовремено његују природу, чувајућу је за наредне генерације.

Комарница више није само природна атракција, у протекле двије године постала је и симбол уједињења људи који се залажу за здраву и дивљу природу, као и за људе који у таквом природном окружењу живе и бораве. Тако је формирана иницијатива Спасимо Комарницу, која је током само два кампа, усмје-

Дивокозе - Фото: Дејан Лазаревић

рена на праву валоризацију овог подручја, успјела да окупи преко 600 људи из 17 различитих земаља. Након кампова, прича о Комарници проширила се широм свијета.

Шавник, мали планински град, тренутно је можда најпознатији по томе што тамо „сунце излази два пут” дневно.

Међутим, као градић који лежи на три ријеке, ушушкан међу планинске вијенце, нуди много више од ове забавне досјетке. Територија Шавника смјештена је на падинама, у долинама и на површинама планинских масива: Дурмитора, Сињајевине и Војника. Планински масиви, ледничка језера, шумска пространства, висоравни, непрегледни пашњаци, долине ријека, и кањони, са великим разликама у надморским висинама дају посебан печат овом подручју.

У Шавнику свакодневни живот се одвија полако. Локално становништво ослања се на традиционалне начине живота који су по правили потпуно у складу са природом, јер природне ресурсе које користе, и од којих зависе, чувају да би могли да их користе и у будућности. Далеко је познато мишљење да су

„Шавничка села најљепша села у Црној Гори”, а сви они који су их посјетили то могу и потврдити. Село Пошћење гласи за најљепше село у Црној Гори – тај епитет поклонио му је и чувени географ Јован Цвијић у својим путописима.

Према великом броју туриста и стручњака из те области, који су посјетили ово подручје, Шавник је град који представља прави рај за љубитеље природе и активног туризма, током цијеле године. Планинарење, брдски бициклизам, кајакинг, кањонинг, спортско пењање, спортски риболов, турно скијање, шетање крпљама, шетање стазама медвједа или љековитог биља, и слично, пропраћено домаћом, аутентичном кухињом и агротуризмом, само су неке од понуда које ово, наизглед мало подручје пружа, а које посјетиоцима може приредити незаборавно искуство. Црна Гора је планетарно позната по кањону Невидио. Само због овог дијела ријеке Комарнице, Црну Гору, па и Шавник сваке године посјети најмање 3.000 људи. Али Невидио је постао познат не због активне туристичке кампање локалне туристичке организације, већ због усмених

препорука посјетиоца. Шавник је тренутно познат по Невидиу, а нуди много више.

То што је мед из Буковице проглашен за најбољи свјетски мед довољно говори о богатству флористичког састава по квадратном метру ове регије, које гарантује врхунски квалитет и других производа као што су млијечни производи, због чега дурмиторски скоруп има заштићену ознаку поријекла (ПДО). Тај степен заштите даје му већу вриједност од, на примјер, добро познате његушке пршуте.

Упркос својим небројивим потенцијалима и савршеној географској позицији и природним условима, данас је Шавничка варошица неправедно запостављена и занемарена од стране различитих владајућих структура, па је често окарактерисана као „град духова“, и као успутна станица за Жабљак. Једини развојни правац који је промовисан од стране доносиоца одлука је развој енергетских пројеката, чије би спровођење често значило потпуно брисање аутентичних вриједности овог краја.

У развој локалних заједница није улагано, па су миграције довеле

до тога да, по посљедњем попису из 2011. године, на подручју цијеле општине живи око 2.100 становника. Мотивација мјештана додатно је ослабљена чињеницом да први човек Општине, као и његови блиски сарадници, живе, школују дјецу и плаћају порезе у

другом, већем граду. Дакле, годинама није улагано у путну инфраструктуру, водоводне системе и у друге основне услове за живот у руралном подручју, а културне садржаје, едукацију и подршку за развој предузетништва сувишно је помињати.

Руководство Општине послје толико година неулагања у развој свог краја, једину шансу за просперитет и нова радна мјеста види у изградњи огромне хидроцентрале на ријеци Комарници, разглашавајући како ће овај пројекат спасити Шавник од пропадања. И тако, док се свијет диви природним чудима овог краја, и чека развој праве туристичке понуде, Шавник се суочава с изазовом хидроцентрале и са питањем да ли се дугорочни развој мјеста може темељити на пројектима који доносе несигурност и неизвјесност. Шта ће остати од Шавника ако се уништи његова природна баштина? Је ли ово заиста пут ка просперитету или брз начин да се осиромаше природа зарад краткорочне добити? Ово су питања која Шавничани и Шавничанке, али и сви који цијене нетакнуту љепоту природе, морају поставити себи и својој заједници. Мјештанин Милија Ђеранић упорно поставља питање: „Да ли је нама будућност да потопимо кањон Комарнице, или да можда наплатимо то што је кањон очуван?“, али одговор од доносиоца одлука изостаје.

Шавник одише скромношћу и јединственим духом који одражава праву сушну брдског менталитета. Овај град, скривен међу планинама и зеленим пропланцима, испреплетан бистрим ријекама, пружа аутентично искуство које се уклапа у дубоко укоријењени црногорски начин живота, и уз своју посебност и географску позицију има све што је потребно да би био

прави балкански центар авантуристичког и агро-руалног одрживог туризма.

Последњих десетак година начињени су први кораци ка валоризацији аутентичних вриједности изградњом еко-села, уређењем и маркирањем планинарских и бициклистичких стаза. За наведне активности, углавном је локално становништво преузело ствари у своје руке, а природа је помогла. На жалост, већина потенцијала и даље чека на праву, паметну валоризацију, чека на одважне младе мјештане или странаце који се доселе у овај крај, да покрену неки облик одрживог туризма на свом прагу и тако инспиришу своје комшије да ураде слично. На срећу, има и таквих примјера.

Рурални предјели, који заправо заузимају највећу површину наше државе, управо нуде савршене могућности за еколошки, одрживи вид туризма током све четири сезоне, али захтијевају да будемо пажљиви при креирању пројеката, садржаја и смјештајних капацитета који треба да рефлектују нашу историју и аутентичност нашег народа, а не да их на било који начин наруше.

Шавник је једно од подручја које још има времена да пригрли своје атрибуте и уз симултано улагање у локалну заједницу и у очување природе, успије да креира побједничку причу о правом развоју у складу са постулатима еколошке Црне Горе. Као што је декларација о еколошкој Црној Гори већ деценијама примјер другим државама налик Костарики, која је заправо успјела да примијени ове постулате и покаже свијету шта значи еколошка, одржива, просперитетна држава, тако и Шавник може постати успјешан примјер развоја руралног подручја.

Црногорско друштво еколога

**Додатак подржало
Министарство
културе и медија
Црне Горе**